

ОЛЕКСА ТИХИЙ (1927–1984)

Уроки свободи і гідності

Виступ у Посольстві Угорщини

з нагоди 70-річчя Угорської революції 1956 року

Олександр Міхно

доктор педагогічних наук, директор Педагогічного музею України

1956

Радянські танки входять до Будапешта.

Більшість мовчить.

Учитель із Донеччини — пише відкриту заяву проти окупації.

За це — і за слова про те, що «радянська школа зайшла в глухий кут» — він отримає 7 років таборів суворого режиму.

Хто він – Олекса Тихий?

Кредо «Для чого я живу»

*«Я свідомо частка Всесвіту, людства, свого народу.
Я маю людську гідність, національну гідність.
Нікому не дозволю топтати ні перше, ні друге»*

З особистого кредо Олекси Тихого, написаного в юності

Це виявилося не пафосом — а програмою на все життя

Олекса Тихий у молоді роки

Вчитель за покликанням

На уроках стояла така тиша, що учні не чули дзвінка.

Він водив дітей у степ, розповідав про козацьку історію Донбасу —
те, про що радянська школа мовчала.

І говорив з ними **чистою українською мовою** —
у середовищі, де панував суржик.

Міг залишитися в Москві: закінчив філософський факультет МДУ,
одружився з москвичкою.

Повернувся в Україну.

1957: перший вирок — за слова

3 вироку суду:

«...висловлював антирадянські погляди, заявляючи, що радянська школа немовби зайшла в глухий кут, що комунізм в СРСР не будується...

...виправдовував дії угорських контрреволюціонерів-заколотників»

7 років таборів суворого режиму + 5 років позбавлення громадянських прав

Мордовія. Відбув термін повністю. Повернувся у лютому 1964 р.

«Можна сказати, що мордовські табори загартували волю, загострили почуття гідності...» — Володимир Тихий, син

«Так вчити, як можу і хочу, мені не дозволяють»

*«Так вчити, як можу і хочу, мені не дозволяють,
а так, як дозволяють, — я вважаю негідним.»*

З заяви про звільнення зі школи, початок 1970-х рр.

Після цього — монтажник, пожежник, тесля. Час для думання і письма.

1973

«Чи буде Донеччина через 10–20 літ складовою частиною української нації? Думається, що не буде, якщо основний елемент духовної культури — мова — буде так інтенсивно витісняватись у всіх сферах життя, особливо в закладах освіти»

(з листа Голові Президії Верховної Ради УРСР, квітень 1973).

Він помилився лише в термінах. Не на 10–20 років — на 40.

1977: другий арешт

Грудень 1976 — підписав Декларацію про створення Української гельсінської групи.

4 лютого 1977 — арешт. Вирок: **10 років таборів особливого режиму + 5 років заслання.**

Табір у Кучино, Пермська область. Камера. Двір-колодязь — 6 кв. м. Там само, де загинув Василь Стус.

Голодівки. Карцери. Перша голодівка — 52 дні. Друга закінчилася кровотечею виразки шлунку.

«Перш ніж говорити про справу — поговоримо про мораль»

«У наш час, коли можливості творити зло значно зросли, а в талановитій людині особливо, дуже важливо знати, які моральні цінності віросповідує людина. Тому перш ніж говорити про справу, поговоримо про мораль.»

Зі спогадів Михайла Гориня, співкамерника Тихого в таборі

Етика — фундамент його педагогіки. І всього його життя.

6 травня 1984

Він важив близько 40 кг і практично не міг сидіти.

Сина впустили на 40 хвилин.

«Він мав просвітлений вигляд, сказав, що не тримає зла на своїх мучителів і вірить у майбутнє України»

<https://www.radiosvoboda.org/a/28091336.html>

Тіло до України перевезти не дозволили. КДБ боявся похорону.

Листопад 1989 — перепоховання в Києві. Один із перших кроків до відновлення незалежності.

Перепоховання у Києві, 1989

Хрести на могилах
Василя Стуса,
Олекси Тихого
та Юрія Литвина
на Байковому
цвинтарі у Києві.
Фото
з Інтернету

Угорська революція 1956 року і доля Олекси Тихого — це про одне.

Про людей, які не мовчали, коли несправедливість надто очевидна.

Які платили надто дорогу ціну.

І які — попри все — перемагають в історії.

Олекса Тихий: «Я маю людську гідність, національну гідність.

Нікому не дозволю топтати ні перше, ні друге»

Євген Сверстюк: «Учитель Тихий»

*«Тихий — це явище глибоко повчальне на всі часи.
Це свого роду притча на вірність собі...
Усі правдолюби і безсребреники,
вчителі порядності і шляхетності — були диваками.
І чомусь саме їхні імена історія зберігає на насіння»*

Є. Сверстюк. «Учитель Тихий»

Євген Сверстюк у
Педагогічному музеї України.
Грудень, 2009